

EDUSKUNNAN VASTAUS 67/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laiksi Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta (HE 15/2002 vp).

Valiokuntakäsittely

Liikennevaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LiVM 6/2002 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on edistää rautatiekuljetusmarkkinoita parantamalla Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuutta sekä kilpailua rautatiejärjestelmämarkkinoilla.

Lakia sovelletaan Euroopan laajuiseen rautatiejärjestelmään kuuluvan valtion rataverkon väyliin, raiteisiin, laitteisiin sekä siinä käytettäviiin raidekulkuneuvoihin.

Lakia sovelletaan valtion rataverkon rautatiejärjestelmässä myös siltä osin kuin rataverkko ei kuulu Euroopan laajuiseen rautatiejärjestelmään. Tällaiseen rataverkon osaan sovelletaan niitä tämän lain säännöksiä, jotka koskevat tavanomaista rautatiejärjestelmää.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tavanomaisella rautatiejärjestelmällä* yhteisön suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi tehdyn Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 1692/96/EY 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja tavanomaisen rataverkon väyliä, raiteita ja laitteita sekä liikennöinnissä käytettäviä raidekulkuneuvoja;

2) *suurten nopeuksien rautatiejärjestelmällä* 1 kohdassa mainitun päätöksen 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja suurten nopeuksien rataverkon väyliä, raiteita ja laitteita sekä liikennöinnissä käytettäviä raidekulkuneuvoja;

3) *Euroopan laajuisella rautatiejärjestelmällä* tavanomaisen rautatiejärjestelmän ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän muodostamaa kokonaisuutta;

4) *perusparametrilla ja yhteentoimivuuden teknisellä eritelmällä* Euroopan laajuisessa rautatiejärjestelmässä sovellettavia, Euroopan yhteisöjen komission päätöksellä säädettäviä tai suosituksella annettavia vaatimuksia, jotka perustuvat Euroopan laajuisen tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/16/EY (*tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivi*) 5 tai 6 artiklaan tai Euroopan laajuisen suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta annetun neuvoston direktiivin 96/48/EY (*suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivi*) 5 tai 6 artiklaan;

5) *olennaisilla vaatimuksilla* niitä vaatimuksia, joista säädetään tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä III tai suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä III, sekä niitä vaatimuksia, joista säädetään tai jotka annetaan perusparametreja ja yhteentoimivuuden teknisiä eritelmiä koskevissa Euroopan yhteisöjen komission päätöksissä ja suosituksissa, sellaisina kuin ne ovat Suomessa voimassa;

6) *osajärjestelmällä* tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä II ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä II tarkoitettuja toiminnallisia tai rakenteellisia osajärjestelmiä;

7) *yhteentoimivuuden osatekijällä* osajärjestelmässä olevaa tai siihen tarkoitettua perusosaa, perusosien ryhmää, osakokonaisuutta tai kokonaisuutta, josta Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuus riippuu;

8) *EY-tarkastusvakuutuksella* osajärjestelmän käyttöönsä hankkivan tai tämän Euroopan talousalueelle sijoittautuneen edustajan antamaa vakuutusta siitä, että osajärjestelmä vastaa olennaisia vaatimuksia;

9) *EY-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksella ja EY-käyttöönsoveltuvuusvakuutuksella* yhteen-

toimivuuden osatekijän valmistajan, tämän Euroopan talousalueelle sijoittautuneen edustajan tai yhteentoimivuuden osatekijän markkinoille saattavan antamaa vakuutusta siitä, että yhteentoimivuuden osatekijä vastaa olennaisia vaatimuksia sekä muita yhteisön oikeuden mukaisia vaatimuksia;

10) *ilmoitetulla laitoksella* tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin 20 artiklassa tai suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin 20 artiklassa tarkoitettua laitosta; sekä

11) *EY-tarkastuksella* ilmoitetun laitoksen suorittamaan osajärjestelmän arviointia.

3 §

Olennaiset vaatimukset, perusparametrit ja yhteentoimivuuden tekniset eritelmät

Euroopan laajuisessa rautatiejärjestelmässä on noudatettava niitä turvallisuutta, luotettavuutta ja käyttökuntoa, terveyttä, ympäristönsuojelua ja teknistä yhteensopivuutta koskevia olennaisia vaatimuksia, joista säädetään tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä III ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä III ja joista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Ratahallintokeskus antaa tarkemmat määräykset Euroopan yhteisöjen komission perusparametreja koskevien päätösten ja suositusten sekä yhteentoimivuuden teknisten eritelmien täytäntöönpanosta Suomessa. Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän käyttöön osallistuvan henkilöstön ammattipätevyysvaatimuksista sekä vaatimuksista, jotka koskevat henkilöstön työterveys- ja työturvallisuusoloja, on kuitenkin voimassa, mitä niistä muutoin säädetään tai määrätään.

Olennaisia vaatimuksia noudatetaan osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden suunnittelussa, valmistuksessa, markkinoille saattamisessa, käyttöönotossa, parantamisessa, uudistamisessa ja käytössä.

4 §

Osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden vaatimuksenmukaisuuden arviointi

Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden vaatimuksenmukaisuus arvioidaan 3 §:ssä tarkoitettujen olennaisten vaatimusten perusteella. Jos yhteisön oikeuden nojalla on muutoin asetettu yhteentoimivuuden osatekijöihin sovellettavia teknisiä vaatimuksia, vaatimuksenmukaisuuden arvioinnissa otetaan huomioon myös nämä vaatimukset.

Tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivissä ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivissä tarkoitetun osajärjestelmän vaatimuksenmukaisuus voidaan osoittaa EY-tarkastusvakuutuksella edellyttäen, että ilmoitettu laitos on antanut tätä varten osajärjestelmää koskevan vaatimuksenmukaisuustodistuksen. Tässä momentissa mainituissa direktiiveissä tarkoitetun yhteentoimivuuden osatekijän vaatimuksenmukaisuus voidaan osoittaa EY-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksella tai EY-käyttöönsoveltuvuusvakuutuksella edellyttäen, että ilmoitettu laitos on antanut tätä varten yhteentoimivuuden osatekijää koskevan tarkastustodistuksen.

Osajärjestelmälle annettavasta EY-tarkastusvakuutuksesta sekä yhteentoimivuuden osatekijälle annettavasta EY-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksesta ja EY-käyttöönsoveltuvuusvakuutuksesta sekä niiden antamisen edellytyksistä ja antamista koskevasta menettelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston ase-

tuksella ja tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteiden IV—VI ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteiden IV—VI mukaisesti. EY-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen ja EY-käyttöönsoveltuvuusvakuutuksen käytöstä määrätään kuitenkin erikseen Ratahallintokeskuksen päätöksellä yhteentoimivuuden teknisten eritelmien mukaisesti.

5 §

Osajärjestelmän käyttöönottolupa

Osajärjestelmän käyttöön ottamiseen on oltava Ratahallintokeskuksen myöntämä käyttöönottolupa, jos osajärjestelmää käytetään valtion rataverkolla. Jos osajärjestelmää parannetaan tai uudistetaan käyttöönottoluvan myöntämisen jälkeen, siitä on ilmoitettava Ratahallintokeskukselle. Jos osajärjestelmää parannetaan tai uudistetaan olennaisesti, osajärjestelmän käyttöön ottamiselle on haettava Ratahallintokeskukselta uusi käyttöönottolupa ennen kuin osajärjestelmä otetaan uudelleen käyttöön.

Ratahallintokeskuksen on myönnettävä käyttöönottolupa sellaisille osajärjestelmille, jotka täyttävät olennaiset vaatimukset. Ratahallintokeskus voi myöntää käyttöönottoluvan määräaikaisena sekä sisällyttää siihen rajoituksia ja ehtoja, joilla varmistetaan olennaisten vaatimusten noudattaminen. Käyttöönottoluvan myöntämisen edellytykset tai käyttöönottoluvan ehdot eivät saa olla ristiriidassa olennaisten vaatimusten kanssa.

6 §

Osajärjestelmän ja yhteentoimivuuden osatekijän markkinakelpoisuus sekä vaatimuksenmukaisuusolettama

Jos osajärjestelmä tai yhteentoimivuuden osatekijä ei täytä olennaisia vaatimuksia, osajärjestelmää tai yhteentoimivuuden osatekijää ei saa saattaa markkinoille, pitää kaupan, myydä tai muutoin luovuttaa toiselle Euroopan laajuudessa rautatiejärjestelmässä käytettäväksi tai käyttää tässä järjestelmässä. Olennaiset vaatimukset täyttävän osajärjestelmän tai yhteentoimivuuden osatekijän saattamista markkinoille, kaupan pitämistä, myyntiä tai muuta luovutusta taikka käyttöä ei saa kieltää, rajoittaa tai vaikeuttaa muulla kuin tässä laissa säädetyllä olennaisten vaatimusten noudattamisesta johtuvalla tai muussa laissa säädetyllä perusteella.

Jos osajärjestelmällä on EY-tarkastusvakuutus tai vastaava muu Euroopan talousalueella annettu vakuutus taikka yhteentoimivuuden osatekijällä EY-vaatimuksenmukaisuusvakuutus tai EY-käyttöönsoveltuvuusvakuutus tai vastaava muu Euroopan talousalueella annettu vakuutus ja vakuutusta osajärjestelmälle tai yhteentoimivuuden osatekijälle annettaessa on otettu huomioon 3 §:n 2 momentin nojalla annetun Ratahallintokeskuksen päätöksen määräykset, osajärjestelmää tai yhteentoimivuuden osatekijää on pidettävä olennaisten vaatimusten mukaisena. Tämä vaatimuksenmukaisuusolettama on voimassa, jollei näytetä, että osajärjestelmä tai yhteentoimivuuden osatekijä on olennaisten vaatimusten vastainen.

7 §

Ilmoitetun laitoksen nimeäminen

Liikenne- ja viestintäministeriö nimeää hakeuksesta ilmoitetun laitoksen tavanomaista rautatiejärjestelmää ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmää varten määrääjäksi tai toistaiseksi. Laitoksen nimeämisen edellytyksenä on, että:

1) laitos on viranomainen tai suomalainen oikeushenkilö;

2) laitos on luotettava sekä toiminnallisesti, kaupallisesti ja taloudellisesti rautatiejärjestelmämarkkinoiden osapuolista riippumaton;

3) laitoksella on toiminnan laajuuden kannalta riittävä vastuuvakuutus tai muu vastaava järjestely; sekä

4) laitoksella on käytössään riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä sekä toiminnan edellyttämät järjestelmät, laitteet ja välineet.

Liikenne- ja viestintäministeriö voi sisällyttää laitoksen nimeämistä koskevaan päätökseen sellaisia laitoksen toimintaan liittyviä rajoituksia tai ehtoja, joilla varmistetaan, että laitokselle kuuluvat tehtävät hoidetaan hyvin.

Jos 1 momentissa tarkoitetun laitoksen tehtäviä hoitaa erillinen ja tunnistettavissa oleva osa oikeushenkilöä, laitoksen ei momentin 2 kohtaa sovellettaessa katsota tämän perusteella menettävän riippumattomuuttaan.

Tarkemmat säännökset tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä VII ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä VII tarkoitetuista ilmoitetulle laitokselle asetettavista vaatimuksista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Ilmoitetun laitoksen tehtävät

Ilmoitettu laitos tekee EY-tarkastuksia osajärjestelmien vaatimuksenmukaisuuden arvioimiseksi ja antaa arviointia koskevia vaatimuksenmukaisuustodistuksia. Tarkemmat säännökset tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteissä V ja VI sekä suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteissä V ja VI tarkoitetusta EY-tarkastuksessa sovellettavasta menettelystä ja vaatimuksenmukaisuustodistusten antamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Ilmoitettu laitos tekee yhteentoimivuuden osatekijöille vaatimuksenmukaisuuden tai käyttöönsoveltuvuuden arviointoja ja antaa niitä koskevia vaatimuksenmukaisuus- ja tarkastustodistuksia. Tarkemmat säännökset tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin

liitteessä IV ja suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä IV tarkoitettusta arviointimenettelystä ja tarkastustodistusten antamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Ilmoitettu laitos voi teettää alihankkijalla osatoimenpiteitä tässä pykälässä tarkoitettujen tehtäviensä suorittamisessa, jos alihankkija täyttää 7 §:n 1 momentin mukaiset ilmoitetun laitoksen nimeämistä koskevat edellytykset ja jos alihankkija suorittaa tehtävät tässä laissa taikka sen nojalla säädettyjen tai määrättyjen vaatimusten mukaisesti. Ilmoitettu laitos vastaa alihankintana teettämistään toimenpiteistä.

9 §

Hyvän hallinnon vaatimukset

Ilmoitetun laitoksen on noudatettava tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982), viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/1966), asiakirjain lähettämisestä annetussa laissa (74/1954), sähköisestä asiointista hallinnossa annetussa laissa (1318/1999) ja kielilaissa (148/1922) säädetään. Vaatimuksenmukaisuustodistuksessa ja tarkastustodistuksessa voidaan kuitenkin käyttää sitä kieltä, jolla arviointia koskevat tekniset asiakirjat on laadittu. Ilmoitetun laitoksen tai tämän alihankkijan palveluksessa olevaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 8 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä.

10 §

Ilmoitetun laitoksen valvonta ja nimeämisen peruuttaminen

Liikenne- ja viestintäministeriö valvoo ilmoitetun laitoksen toimintaa. Ministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada valvontatehtävänsä suorittamiseksi tarpeelliset tiedot laitoksen hallinnosta, taloudesta, henkilö-

kunnan teknisestä pätevyydestä, laitoksen tekemistä arvioinneista sekä tämän lain mukaisista arviointimenettelyistä ja laitoksen antamista vaatimuksenmukaisuustodistuksista ja tarkastustodistuksista.

Ilmoitetun laitoksen on ilmoitettava ministeriölle sellaisista toimintansa muutoksista, joilla voi olla vaikutusta laitoksena toimimisen edellytyksiin.

Ministeriö voi peruuttaa ilmoitetun laitoksen nimeämisen kokonaan tai määräajaksi, jos laitos ei täytä tavanomaisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä VII tai suurten nopeuksien rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä VII säädettyjä vaatimuksia taikka jos laitos toimii olennaisesti tämän lain tai mainittujen direktiivien vastaisesti.

11 §

Markkinavalvonta

Ratahallintokeskus valvoo Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusvaatimusten noudattamista. Tarkemmat säännökset Ratahallintokeskuksen tehtävien järjestämisestä markkinavalvonnasta vastaavana viranomaisena (*markkinavalvontaviranomainen*) annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Markkinavalvontaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada valvontatehtävänsä suorittamiseksi tarvittavat tiedot ilmoitetuilta laitoksilta, osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden valmistajilta, näiden edustajilta, niiltä, jotka saattavat osajärjestelmiä tai yhteentoimivuuden osatekijöitä markkinoille, pitävät kaupan, myyvät tai muutoin luovuttavat, sekä niiltä, jotka ottavat käyttöön tai käyttävät osajärjestelmiä ja yhteentoimivuuden osatekijöitä.

Jos 4 §:ssä tarkoitettu vakuutus ei ole asianmukainen taikka osajärjestelmä tai yhteentoimivuuden osatekijä ei muutoin vastaa tässä laissa tai sen nojalla säädettyjä ja määrättyjä vaatimuksia, markkinavalvontaviranomaisen on vaadittava 1 momentissa tarkoitettua yhteisöä tai muuta tahoa ryhtymään toimenpiteisiin osajärjestelmän tai yhteentoimivuuden osatekijän saattami-

seksi vaatimusten mukaiseksi. Jos osajärjestelmän tai yhteentoimivuuden osatekijän vaatimuksenmukaisuuden vastaisuus vaarantaa rautatieliikenteen turvallisuutta tai se on muutoin olennainen, markkinavalvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin osajärjestelmän tai yhteentoimivuuden osatekijän käytön rajoittamiseksi tai kieltämiseksi taikka sen poistamiseksi markkinoilta.

Markkinavalvontaviranomainen voi asettaa 3 momentin nojalla annetun velvoitteen tai kielon noudattamisen tehosteeksi uhkasakon, teettämisen tai keskeyttämisen siten kuin uhkasakkoissa (1113/1990) säädetään.

12 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta 3 §:n 3 momentin, 5 §:n 1 momentin, 6 §:n 1 momentin tai 15 §:n vastaisesti taikka 3 §:n 1 tai 2 momentin tai 4 §:n 3 momentin nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti saattaa markkinoille, pitää kaupan, myy tai muuten luovuttaa, ottaa käyttöön, parantaa, uudistaa tai käyttää osajärjestelmää tai yhteentoimivuuden osatekijää, on tuomittava, jos teko ei ole vähäinen tai jos teosta ei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *rautatiejärjestelmän yhteentoimisuusvaatimusten rikkomisesta* sakkoon.

Sitä, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä uhkasakolla, teettämishallalla tai keskeyttämishallalla tehostettua velvoitetta tai kieltoa, ei voida tuomita 1 momentin nojalla rangaistukseen samasta teosta.

13 §

Muutoksenhaku

Edellä 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoitetun laitoksen vaatimuksenmukaisuustodistusta tai tarkastustodistusta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Laitoksen antamaan vaatimuksenmukaisuustodistusta tai tarkastustodistusta koskevaan päätökseen saa

hakea oikaisua Ratahallintokeskukselta. Vaatimuksenmukaisuustodistukseen ja tarkastustodistukseen on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet. Oikaisuvaatimus on tehtävä Ratahallintokeskukselle 30 päivän kuluessa vaatimuksenmukaisuustodistuksen tai tarkastustodistuksen tiedoksisannista.

Ratahallintokeskuksen 1 momentin nojalla oikaisuvaatimukseen tai 5 §:n nojalla antamaan käyttöönottolupaa koskevaan päätökseen haetaan muutosta siten, kuin hallintolainkäyttölaisissa (586/1996) säädetään.

Muutosta Ratahallintokeskuksen markkinavalvontaviranomaisena 11 §:n 4 momentin nojalla tekemään päätökseen uhkasakon, teettämisen tai keskeyttämisen asettamisesta haetaan uhkasakkolain mukaisesti.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

15 §

Siirtymäsäännökset

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaisesti käyttöön otettua osajärjestelmää sekä lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaista yhteentoimivuuden osatekijää saa edelleen käyttää valtion rataverkolla.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaan tullessa suunnitteilla, valmistettavana, markkinoille saatettavana taikka ensi kertaa kaupan pidettävänä, myytävänä tai käyttöön otettavana olevaan osajärjestelmään ja yhteentoimivuuden osatekijään 2 §:n 5 kohdassa tarkoitettujen olennaisten vaatimusten edellyttämässä laajuudessa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden parantamisesta ja uudistamisesta on kuitenkin voimassa, mitä 2 §:n 5 kohdassa tarkoitettut olennaiset vaatimukset edellyttävät ja 5 §:ssä

käyttöönottoluvasta osajärjestelmän parantamisen ja uudistamisen jälkeen säädetään. Lakia sovelletaan myös 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden käyttöön.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 2002
